

KALAJOEN KAUPUNGIN

YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON YHTEISTOIMINTA-ALUE

VALVONTASUUNNITELMA 2025-2028

Päivitys vuodelle 2026

Sisällysluettelo

1	Ympäristöterveydenhuollon tavoitteet ja valvontasuunnitelma	3
1.1	Toimialue	3
1.2	Valvonnan voimavarat ja niiden jakautuminen	4
1.2.1	Riskinarviointi ja valvonnan tehokas kohdentaminen	7
1.2.2	Tarkastusten sisältö ja tarkastukseen käytettävä aika	7
1.3	Koulutus	8
1.4	Valvontatietojärjestelmä	8
1.5	Viestintä	9
	Toimivaltasuhteet normaaliajan häiriötilanteissa	9
1.6	Valvonnan kustannukset ja maksullisuus	10
1.6.1	Elintarvikelain (297/2021) mukaan	11
1.6.2	Terveystensuojelulain (763/1994) mukaan	12
1.6.3	Tupakkalain (549/2016) mukaan	13
1.7	Poikkeus- ja häiriötilanteisiin varautuminen	14
1.8	Epidemioiden selvittäminen	15
1.9	Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu	16
2	Valvonnan toimialat	17
2.1	Elintarvikevalvonta	17
2.1.1	Elintarvikevalvonnan tavoitteet ja sisältö	17
2.1.2	Valvontakohteiden hyväksymis- ja rekisteröintimenettely ja tiedottaminen	18
2.1.3	Erilaiset tarkastukset	19
2.1.4	Pakkokeinojen käyttö	22
2.1.5	Elintarvikevalvonnan kohteet	23
2.1.6	Elintarvikevalvonnan tarkastussuunnitelma	23
2.1.7	Elintarvikevalvonnan näytteenotto, painopisteet ja projektit	24
2.2	Terveystensuojelu	24
2.2.1	Valvonnan tavoitteet, sisältö ja kohteet	24
2.2.2	Laivatarkastukset	25
2.2.3	Ei säännöllinen valvonta	25
2.2.4	Tarkastustiheys ja tarkastukseen käytettävä aika	31
2.2.5	Pakkokeinot	32
2.2.6	Terveystensuojelun painopisteet ja valvontaprojektit	33
2.3	Tupakka- ja lääkelain valvonta	34

2.3.1 Tupakkalain valvonnan tavoitteet	34
2.3.2 Tupakkalain valvonnan sisältö.....	35
2.3.3 Lupamenettely	36
2.3.4 Lääkelain valvonta	39
2.3.5 Tupakka- ja lääkelain valvonnan toteutumisen arviointi	40
3 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi ja raportointi.....	41
4 Liitteet	42
LIITE 1 Elintarvikevalvontakohteiden lukumäärä ja tarkastustiheys 2025	42
LIITE 2 Elintarvikevalvonnan näytteenotto.....	43
LIITE 3 Elintarvikevalvonnan painopisteet ja valvontaprojektit.....	44
LIITE 4 Terveysturvallisuuslain valvontakohteet ja tarkastustiheys 2025-2028	45
LIITE 5 Terveysturvallisuuslain mukainen valvontaprojekti.....	48
Liite 6 Tupakkalain valvontakohteiden lukumäärä ja tarkastustiheydet.	50
Liite 7 Tupakkalain painopisteet ja valvontaprojektit	51

1 Ympäristöterveydenhuollon tavoitteet ja valvontasuunnitelma

Ympäristöterveydenhuollon tehtävänä on edistää ja valvoa elinympäristön ja yksilön terveyttä ja turvallisuutta sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia. Tarkoituksena on varmistaa korkealaatuinen ympäristöterveydenhuollon valvonta, mikä edellyttää, että valvonta on suunnitelmallista, sitä tehdään riittävin voimavaroin ja se on oikein kohdennettua, tehokasta sekä eri toimijoita tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti kohtelevaa.

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tavoitteena on varmistaa kuntalaisille turvallinen elinympäristö. Valvonnalla varmistetaan ympäristöterveydenhuollon lakien noudattaminen toiminnanharjoittajia ja kuluttajia neuvomalla, ohjaamalla ja kouluttamalla, tekemällä tarkastuksia, ottamalla näytteitä, antamalla lausuntoja ja varautumalla häiriötilanteisiin. Valvontaviranomaisen on myös seurattava, että toimija poistaa epäkohdat. Tarvittaessa valvontaviranomainen ryhtyy hallinnollisiin pakkokeinoihin epäkohtien korjaamiseksi. Valvontaviranomaisen toimien tulee olla hyvän hallinnon mukaisesti oikeassa suhteessa epäkohtiin nähden, eikä tuotteiden tai palveluiden tarjoamista tule rajoittaa enempää kuin on tarpeen. Toimijalle tulee varata tilaisuus tulla kuulluksi hallintolaissa esitetyllä tavalla.

Valvontakeinot ja valvonnan kohdentaminen valitaan siten, että valvonta on mahdollisimman vaikuttavaa. Erityisesti suunnitelmallista valvontaa on kohdennettava riskiperusteisesti.

Kalajoen ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue toteuttaa itsenäisesti valtakunnallisten valvontaohjelmien mukaisesti laatimaansa valvontasuunnitelmaa. Toimialakohtaiset valvontaohjelmat ovat: valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma, valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma ja Suomen elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma (VASU).

1.1 Toimialue

Raahen ja Kalajoen kaupunkien sekä Siikajoen, Pyhäjoen ja Merijärven kuntien muodostama ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue, jota Kalajoen kaupunki isännöi, aloitti toimintansa 1.1.2009. Seudun

erityispiirteitä ovat terästeollisuus Raahessa, alkutuotannon suuri määrä Siikajoen, Pyhäjoen, Merijärven ja Kalajoen alueella. Lisäksi Kalajoki on erityisesti kesäaikana vilkas matkailukohde.

Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen päätöksentekoliikkeenä toimii Kalajoen kaupungin ympäristölautakunta. Lisäksi sopijakunnat ovat asettaneet toimialaa koskevan kuntien yhteisen neuvottelukunnan, jonka luonne on neuvoa antava, ja jossa on jäseniä kaikista yhteistoiminta-alueen kunnista. Edustaja neuvottelukuntaan on nimetty sekä poliittiselta että ammatilliselta tasolta (1+1/kunta). Neuvottelukunta seuraa toimintaa ja etenemistä. Kokous järjestetään tarpeen mukaan, yleensä kaksi kertaa vuodessa.

Ympäristölautakunta on delegoinut v. 2023 alaisilleen viranhaltijoille elintarvike-, terveydensuojelu- ja tupakkalaissa kunnalle kuuluvaa toimivaltaa. Terveystarkastajat ja ympäristöterveydenhuollon johtaja toimivat lääkelain (359/1987) mukaisena nikotiinivalmisteiden lupa- ja valvontaviranomaisena. Valvontaeläinlääkäri, praktikkoeläinlääkärit, ympäristöterveydenhuollon johtaja ja terveystarkastajat valvovat yhteistoiminta-alueella eläinsuojelulain nojalla annettujen säädösten ja määräysten noudattamista.

1.2 Valvonnan voimavarat ja niiden jakautuminen

Yhteistoiminta-alueen ympäristöterveydenhuollon tehtäviä hoitaa 5 terveystarkastajaa, ympäristöterveydenhuollon johtaja ja 8 praktikkoeläinlääkärää ja 2 valvontaeläinlääkärää, joista toinen virka on yhteinen Ylivieskan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen kanssa. Lisäksi eteläisellä alueella on yksi eläintenhoitajan toimi ja pohjoiselle alueelle ollaan eläintenhoitajan toimea perustamassa vuodelle 2026.

Nimi	Virka	Vastuualue	Toimipiste
Ville Soininen	ympäristöterveydenhuollon johtaja	hallinto, terveysvalvonta	Kalajoki
Pirjo Prokkola	terveystarkastaja	terveysvalvonta	Kalajoki
Juha Laksela	terveystarkastaja	terveysvalvonta	Kalajoki
Suvi Alasuutari	terveystarkastaja	terveysvalvonta	Raahe
Jukka Häikiö	terveystarkastaja	terveysvalvonta	Raahe
Virpi Lämsä	terveystarkastaja	terveysvalvonta	Raahe
Riikka Juola	eläinlääkäri	praktiikka	Kalajoki
Ulla Mertaniemi-Hannus	eläinlääkäri	praktiikka	Kalajoki
Pirjo Kerola	eläinlääkäri	praktiikka	Kalajoki
Alex Mäkinen	vs. eläinlääkäri	praktiikka	Kalajoki
Tuula Sihvonen	eläinlääkäri	praktiikka	Kalajoki
Jarmo Hämäläinen	eläinlääkäri	praktiikka	Siikajoki, Raahe
Sanni Ahdeoja	eläinlääkäri	praktiikka	Raahe
Tiina Lyttinen	eläinlääkäri	praktiikka	Raahe
Virka auki	eläinlääkäri	praktiikka	Raahe
Laura Sedrik	valvontaeläinlääkäri	eläinsuojelu, eläintautivalvonta	Toimisto Kalajoella.
Marikki Valli	valvontaeläinlääkäri	eläinsuojelu, eläintautivalvonta	Toimisto Kalajoella ja Ylivieskassa
Ritva Hietala	osa-aikainen sihteeri		Kalajoki

Suunnitelma voimavarojen jakautumisesta valvottaville toimialoille.

Toimiala	Tehtäviin suunnitellut henkilötyövuodet
Elintarvikevalvonta	1,6
Laitosvalvonta	0,3
Terveydensuojelun valvonta	3,0
Tupakkavalvonta	0,1

Elintarvikelain mukaista valvontaa tekevät valvontaeläinlääkärit (maidontuotantotilojen hygieniatarkastukset) ja kaksi terveystarkastajaa. Maidontuotantotilojen ja hygieniatarkastusten osalta on jääty jälkeen suunnitelmallisessa valvonnassa. Maidontuotantotilojen ja hygieniatarkastusten valvontaa pyritään suorittamaan enemmän valvontakauden 2025-2028 aikana.

Terveydensuojelulain mukaista valvontaa tekee kolme terveystarkastajaa. Tupakkavalvontaa suoritetaan muun valvonnan (elintarvikelain ja terveydensuojelulain mukainen valvonta) yhteydessä. Yksi terveystarkastajista hoitaa terveystarkastuksen johtajan viransijaisuutta loma-aikoina.

Valvontakohteiden tarkastusten lisäksi aikaa tulee varata tarkastuksen valmisteluun, matkoihin ja tarkastuskertomuksen laatimiseen. Lisäksi voimavaroja kuluu suunnitelmallisen valvonnan ulkopuolisiin tehtäviin, joita ovat mm. asunnontarkastukset, laivatarkastukset, epäilyyn perustuvat tarkastukset, häiriötilanteiden aiheuttamat toimenpiteet, ilmoitusten ja hakemusten käsittely, toimijoiden ohjaus ja neuvonta sekä lausuntojen antaminen sidosryhmille sekä koulutuksiin, sidosryhmien kokouksiin ja valvonnan kehittämiseen kohdistuviin työryhmiin osallistuminen.

Terveystarkastuksen resurssit jakaantuvat tasaisesti eri osa-alueilla ollen riittävät. Valvontasuunnitelmassa 2025-2028 on huomioitu

Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma, valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma ja valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma sekä Suomen elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma (VASU). Valvontasuunnitelma on laadittu em. suunnitelmat huomioiden paikallisten valvontatarpeiden mukaisesti ja riskiperusteisesti.

1.2.1 Riskinarviointi ja valvonnan tehokas kohdentaminen

Ympäristöterveydenhuollon valvonta on suunnitelmallista ja perustuu jatkuvaan riskien arviointiin. Valvontaa suunnataan niihin kohteisiin, joissa sille on eniten tarvetta. Riskien suuruuteen vaikuttavat mm. toiminnan luonne, laajuus, altistuvien määrä, vaaran vakavuus ja todennäköisyys. Valvontaa voidaan harkita kevennettäväksi silloin, kun toimijan on todettu hoitavan velvoitteensa asianmukaisesti. Valvontaviranomaisen on tällöin selkeästi kirjattava perustelut valvonnan keventämiselle.

Yhteistyö ja avoin vuoropuhelu toimijoiden ja eri viranomaisten välillä edistää valvonnan vaikuttavuutta merkittävästi. Ympäristöterveydenhuollon yhteistarkastuksilla voidaan yhdenmukaistaa valvontaa niin valvojan kuin toimijan näkökulmasta.

1.2.2 Tarkastusten sisältö ja tarkastukseen käytettävä aika

Tarkastuksella tarkoitetaan valvontaviranomaisen toimesta säännöllisesti ja ennalta suunnitellusti tekemää tarkastusta, jossa arvioidaan valvontakohteen vaatimustenmukaisuutta. Tarkastus voi kohdistua tiloihin, toimintatapoihin, olosuhteisiin, asiakirjoihin tai tuotteisiin.

Yksittäinen tarkastus voi pitää sisällään koko kohteen tarkastuksen tai vain jonkin osa-alueen tarkastuksen. Tarkastukset voivat sisältää myös näytteenottoa ja mittauksia, kohteessa harjoitettavan toiminnan tai siellä valmistettavien tuotteiden tai tarjottavien palveluiden terveyshaittojen, turvallisuuden ja määräystenmukaisuuden arvioimiseksi. Osassa kohteita on tarkoituksenmukaista tehdä tarkastus samanaikaisesti useamman lain perusteella.

Pääosa valvonnasta toteutuu ennalta laadittuun suunnitelmaan perustuvilla ns. **valvontasuunnitelman** mukaisilla tarkastuksilla.

Seurantatarkastuksilla varmistetaan annettujen ohjeiden ja määräysten toteutuminen. Myös tarkastuksen perusteella annettujen määräysten valvonta on maksullista valvontasuunnitelmaan sisältyvänä silloin, kun määräysten antaminen perustuu säädösten noudattamatta jättämiseen.

Muita tarkastuksia tehdään tarvittaessa valitusten tai muiden viranomaisten esittämien valvontapyyntöjen yms. vuoksi. Tarkastuksia tehdään joko ennalta ilmoittamatta tai sopimalla tarkastusaika. Tarkastuksesta ilmoittaminen ei saa vaarantaa tarkastuksen tarkoituksen toteutumista.

Tarkastukseen kuuluu:

1. Tarkastukseen valmistautuminen ja asiakirjoihin perehtyminen
2. Tarkastus, jonka sisältöön vaikuttavat kohde ja siellä harjoitettava toiminta
3. Tarkastuksesta suoritettavan dokumentin kirjoittaminen

1.3 Koulutus

Kalajoen ympäristöterveydenhuollon viranhaltijat osallistuvat vuosittain eri keskusvirastojen, Ympäristö- ja terveystieteiden sekä muiden tahojen järjestämiin koulutustilaisuuksiin (asumisterveys, elintarvikevalvonta, vesihuolto jne.). Valtakunnallinen suositus on kahdeksan koulutuspäivää vuodessa viranhaltijaa kohden.

Yksikön koulutussuunnitelmassa otetaan huomioon valvonnan tarpeet ja henkilöstön erikoisosaamisalueet. Koulutussuunnitelmaa täydennetään vuoden aikana. Koulutukset kirjataan palkkahallinnon tietokantaan.

1.4 Valvontatietojärjestelmä

Kalajoen kaupungin ympäristöterveydenhuolto on käyttänyt vuodesta 2019 lähtien valtakunnallista keskitettyä toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmä VATI:a, jonne tarkastuskertomukset, todistukset, yhteydenotot ja näytteenotot tallennetaan. Lisäksi ennen VATIa käytössä

ollut TerveKuu-ohjelma toimii valvontahistorian tietokantana. Päätöksiä tehdään Dynasty -tietojärjestelmässä.

Eläinlääkäreiden käytössä olevista tietojärjestelmistä kerrotaan tarkemmin EHO:ssa.

1.5 Viestintä

Viestinnän osa-alueita ovat asiakaspalvelu, kohderyhmien opastus ja kouluttaminen sekä tiedottaminen eri keinoin ja eri tilanteissa. Lähinnä tulevat kyseeseen viralliset tiedotteet lehdistä, haastattelujen anto ja tiedotus ympäristöterveydenhuollon ja kunnan kotisivuilla ja facebookissa. Viestinnän kohderyhmiä ovat kuntalaiset, elinkeinonharjoittajat, toiset viranomaiset ja muut asiakkaat. Asiakaspalautekyselyitä tehdään säännöllisesti terveystarkastuksen ja eläinlääkintähuollon asiakkaille.

Työhön liittyy paljon tarkastuskäyntejä sekä liikkumista, kaikilla työntekijöillä on matkapuhelin ja kannettava tietokone. Viranhaltijat ovat puhelimen ja sähköpostin välityksellä asiakkaiden tavoitettavissa. Yhteystiedot löytyvät Kalajoen kaupungin verkkosivuilta sekä Suomi.fi -palvelusta. Terveystarkastajien toimipisteet ovat Kalajoella ja Raahessa. Eläinlääkäreiden vastaanottotilat sijaitsevat Kalajoella, Raahessa ja Siikajoella.

Viestintää häiriötilanteissa ohjataan Oulun eteläisten ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueiden yhteisessä häiriötilannesuunnitelmassa kuvatuilla tavoilla.

Toimivaltasuhteet normaaliajan häiriötilanteissa

Valtioneuvosto, ministeriöt ja toimivaltaiset viranomaiset vastaavat viestinnästään tahoillaan voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Ympäristöterveydenhuollon virallisesta tiedottamisesta vastaa ympäristöterveydenhuollon johtaja tai hänen varahenkilönsä. Häiriötilanteissa toimitaan yhteistoiminta-alueiden kaupunkien ja kuntien sekä Oulun eteläisten ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueiden yhteisen

häiriötilannesuunnitelman tiedotusohjeen mukaisesti. Tiedottamista tehdään kunnan palveluksessa olevien tiedottamisen ammattilaisten kanssa yhteistyössä.

1.6 Valvonnan kustannukset ja maksullisuus

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukainen valvonta on pääsääntöisesti maksullista. Valvontamaksuilla on oleellinen merkitys ympäristöterveydenhuollon resurssien turvaamisessa. Maksullisuuden periaatteena on, että valvonnasta perittävät maksut eivät saa ylittää todellisia kustannuksia. Vuosittain kerätään veroluonteista tupakkalain mukaista valvontamaksua sekä terveydensuojelulain ja elintarvikelain mukaisia perusmaksuja. Lisäksi kunnan talousarviossa on varattava varoja yllättäviin tilanteisiin kuten esimerkiksi elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden varalle tai valitustapausten selvittämiseksi. Näistä kunta ei voi periä maksua. Maksujen periminen suunnitelmallisesta valvonnasta edellyttää, että kunnassa on hyväksytty valvontasuunnitelma ja maksutaksa.

palkat sivukuluineen (tarkastajat, ympäristöterveydenhuollon johtaja, valvontaeläinlääkäri, toimistohenkilöstö) + vuokrat + hallinnon kustannukset+ puhelin+ matkakustannukset+ koulutuskustannukset

Valvontatunnin hinta =

tehollinen vuotuinen valvonta-aika tunteina (valvontahenkilöstön vuotuinen työtuntimäärä – loma-ajat – sairauspoissaolot - tarkastusmatkoihin käytetty aika)

Mikäli suunnitelmaan merkittyä tarkastusta ei voida toteuttaa, ei tekemättä jääneestä tarkastuksesta peritä maksua. Näytteiden tutkimisesta laboratorio perii maksun kyseisen laboratorion hyväksymän taksan mukaisesti suoraan asianosaiselta, tutkimisesta syntyneiden kulujen perusteella. Maksuja ei peritä esim. ruokamyrkytys- ja talousvesiepidemioiden tai valitustapausten selvittämisestä ja niiden näytekustannuksista.

Ympäristöterveydenhuollossa maksuja peritään:

1.6.1 Elintarvikelain (297/2021) mukaan

Kunta perii vuosittain 150 euron suuruisen valvonnan perusmaksun suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piirissä olevalta valvontakohteelta, joka harjoittaa:

- 1) itujen alkutuotantoa 9 §:ssä tarkoitettussa hyväksytyssä itujen alkutuotantopaikassa;
- 2) 10 §:ssä tarkoitettua rekisteröityä elintarviketoimintaa;
- 3) elintarviketoimintaa 11 §:ssä tarkoitettussa hyväksytyssä elintarvikehuoneistossa;
- 4) 13 §:ssä tarkoitettua rekisteröityä elintarvikekontaktimateriaalitoimintaa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua valvonnan perusmaksua ei peritä yleishyödylliseltä yhteisöltä eikä kyläkaupalta. Valvonnan perusmaksua ei peritä myöskään toimijalta, joka harjoittaa eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista erityisistä hygieniasäännöistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 1 artiklan 3 kohdan e alakohdassa ja 10 artiklassa sekä lihantuotantoa koskevan virallisen valvonnan suorittamista sekä elävien simpukoiden tuotanto- ja uudelleen-sijoitus-alueita koskevista erityissäännöistä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 mukaisesti annetun komission delegoidun asetuksen (EU) 2019/624 12 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettua toimintaa.

Jos toimijan yhdessä toimipaikassa harjoittama toiminta sisältää useita 1 momentissa tarkoitettuja toimintoja, valvonnan perusmaksu peritään vain yhden kerran.

Valvonnan perusmaksu peritään kalenterivuoden alussa. Valvontakohteelta, joka lisää kesken kalenterivuotta suunnitelmallisen valvonnan piiriin, ei peritä valvonnan perusmaksua kyseiseltä kalenterivuodelta. Jos toimija tekee ilmoituksen toiminnan lopettamisesta kesken kalenterivuotta, valvonnan perusmaksun periminen päättyy seuraavan kalenterivuoden alusta.

Edellä elintarvikelain (297/2021) 72 §:ssä säädetyn vuosittaisen perusmaksun lisäksi kunta perii valvontakohteelta hyväksymänsä taksan muunlaisen maksun:

- 1) 10 ja 13 §:ssä tarkoitettujen rekisteröintiä koskevien ilmoitusten sekä 9 ja 11 §:ssä tarkoitettujen hyväksymistä koskevien hakemusten ja ilmoitusten käsittelystä;
- 2) kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvästä 72 §:n 1 momentissa tarkoitettua toimintaa koskevasta tarkastuksesta ja näytteiden tutkimisesta;
- 3) 40 §:n 1 momentissa tarkoitettua kehotuksen noudattamisen valvomiseksi tehdystä tarkastuksesta;
- 4) elintarvikesäännösten noudattamatta jättämiseen perustuvien 9 luvussa tarkoitettujen hallinnollisten pakkokeinojen ja sanktioiden noudattamisen valvomiseksi tehdyistä tarkastuksista;
- 5) Euroopan unionin ulkopuolelle elintarvikkeita vievän toimijan 51 §:n 1 momentissa tarkoitettua valvonnasta sekä mainitun pykälän 2 momentissa tarkoitettua vientitodistuksesta.

Kunta perii elintarvikealan toimijalta hyväksymänsä taksan mukaisen maksun 27 §:n 4 momentin 5 kohdan tarkoittamasta alkuperätilalla tai muualla teurastamon ulkopuolella tehtävästä antemortem - tarkastuksesta.

Kunta määrää valvontamaksut siten, että niiden suuruus vastaa enintään aiheutuneita kustannuksia, jollei lainsäädännöstä muuta johdu.

1.6.2 Terveystensuojelulain (763/1994) mukaan

Kunta perii vuosittain 150 euron suuruisen valvonnan perusmaksun suunnitelmallisen terveystensuojelun piirissä olevalta valvontakohteelta. Terveystensuojelulain (763/1994) mukaisesta valvonnan perusmaksusta säädetään terveystensuojelulain 50 §:ssä. Lisäksi valvontamaksut peritään taksan mukaisesti:

- 13 § mukaisista toiminnoista tehtävien ilmoitusten käsittelystä
- 18 § mukaisen talousvettä toimittavan laitoksen hyväksymisestä
- 18 a § Ilmoitusvelvollisuus vedenjakelualueesta
- kunnalliseen valvontasuunnitelmaan sisältyvää tarkastusta, näytteenottoa ja näytteen tutkimista sekä 6 §:n pykälän nojalla myöntämistään todistuksista (laivatarkastukset)

- 6 §:ssä tarkoitettuun kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvän tarkastuksen perusteella annettujen määräysten valvonnasta silloin, kun määräysten antaminen perustuu lain säännösten noudattamatta jättämiseen
- 18 §:n nojalla tehdyn hakemuksen perusteella annettujen määräysten valvonnasta sekä 20 §:ssä edellytetystä talousveden laadun valvonnasta ja tarkkailusta
- 29 §:ssä edellytetystä uimaveden säännöllisestä valvonnasta
- säteilylain 173§:ssä tarkoitettu solariumlaitteen tarkastuksesta
- talousvesi- ja uimavesinäytteiden ottaminen (arvonlisäverollinen)
- asunnossa tai muussa oleskelutilassa suoritetusta mittauksesta, näytteenotosta, tutkimuksesta ja selvityksestä, joka liittyy 26 §:n mukaisten terveyshaittojen selvittämiseen (arvonlisäverollinen)
- kaivon omistajalta talousvesitutkimuksista silloin, kun kysymys ei ole 16 §:n 4 momentissa tarkoitettu talousvettä toimittavasta laitoksesta (arvonlisäverollinen).

1.6.3 Tupakkalain (549/2016) mukaan

Kunta perii vuosittain

- Tupakkalain (549/2016) 91§:n mukaan kunta perii vuosittain hyväksymänsä taksan mukaisen, myyntipistekohtaisen valvontamaksun siltä, jolla on 44 §:ssä tarkoitettu tai vanhan tupakkalain nojalla myönnetty vähittäismyyntilupa, sekä siltä, joka on tehnyt tämän lain 50 §:ssä tarkoitettua tukkumyynti-ilmoituksen.
- Valvontamaksu on enintään 500 euroa myyntipistettä kohden. Jos toimija kuitenkin on 46 §:n 1 momentin 2 kohdan tai 50 §:n 1 momentin mukaisesti ilmoittanut sekä tupakkatuotteiden että nikotiininesteiden vähittäis- tai tukkumyyntistä taikka on tehnyt 48 §:ssä tarkoitettua ilmoituksen nikotiininesteiden vähittäismyyntistä, valvontamaksu peritään enintään kaksinkertaisena. Se mitä säädetään nikotiininesteistä, sovelletaan myös savuttimiin nikotiinituotteisiin.
- Kunta perii 1 päivänä tammikuuta voimassa olevista vähittäismyyntiluvista ja tukkumyynti-ilmoituksen perusteella

harjoitettavasta toiminnasta valvontamaksun kyseiseltä vuodelta. Jos vähittäismyyntilupa myönnetään tai tukkumyynti-ilmoitus tehdään kesken vuoden tai toimintaa harjoitetaan vuotta lyhyemmän ajan, kunta voi periä toiminnan kestoon suhteutetun valvontamaksun.

- Kunta perii hyväksymänsä taksan mukaisen maksun tupakkalain (549/2016) 44 §:ssä tarkoitettua vähittäismyyntilupaa koskevan hakemuksen käsittelystä; 48 §:ssä tarkoitetun nikotiininesteiden ja savuttomien nikotiinituotteiden vähittäismyyntiä koskevan ilmoituksen käsittelystä; 50 §:ssä tarkoitetun tukkumyynti-ilmoituksen käsittelystä; 79 §:ssä tarkoitetun tupakointikieltoa koskevan hakemuksen käsittelystä. Suoritteista perittävien maksujen tulee vastata määrältään enintään suoritteiden tuottamisesta aiheutuvia kokonaiskustannuksia.
- Kaikki tupakkalain mukaisen valvonnan kustannukset katetaan vuosittaisista myynnin valvontamaksuista saaduilla tuloilla. Muu tupakkalain mukainen valvonta on maksutonta.

1.7 Poikkeus- ja häiriötilanteisiin varautuminen

Terveysuojelulaki sekä keskusvirastojen ohjeet velvoittavat kuntia laatimaan suunnitelman, jossa varaudutaan häiriötilanteisiin. Oulun eteläisten kuntien yhteistä ympäristöterveydenhuollon sähköistä häiriötilannesuunnitelmaa pidetään yllä kaikkien yhteistoiminta-alueiden toimesta. Häiriötilannesuunnitelma sisältää toimintaohjeet viestinnän ja tiedottamisen osalta. Häiriötilannesuunnitelman pitäminen ajan tasalla vaatii sen jatkuvaa päivittämistä erityisesti yhteystietojen osalta. Ajantasainen häiriötilannesuunnitelma on valvontahenkilöstön käytettävissä Kalajoen kaupungin ylläpitämällä Teams-alustalla. Poikkeusoloja varten on laadittu ympäristöterveydenhuollon valmiussuunnitelma, joka on tallennettuna verkkoasemalle ja jonka yleinen osa liitetään Kalajoen kaupungin ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen kuntien valmiussuunnitelmiin.

Kalajoen kaupungin ympäristöterveydenhuollon esittämät asevelvollisuuslain (1438/2007) yleisen terveystalvonnan tehtäviin varatut

henkilöt tarkistetaan muutaman vuoden välein. Häiriötilanteella tarkoi- tetaan uhkaa, joka vaarantaa yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja tai strategisia tehtäviä, ja jonka hallinta edellyttää viranomaisten ja muiden toimijoiden tavanomaista laajempaa yhteistoimintaa ja viestintää.

1.8 Epidemioiden selvittäminen

Valtioneuvoston asetus elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämisestä 1365/2011 ohjaa epidemioiden selvittä- mistä sekä määrittelee epidemiatyöryhmän jäsenet. Raahessa ja Kalajo- ella toimii erilliset elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden selvitys- työryhmät. Kalajoen ympäristöterveydenhuolto toimii koollekutsujana molemmissa epidemiatyöryhmissä. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointi- alue (Pohde) on vastannut alueen julkisista sosiaali-, terveys- ja pelas- tuspalveluista 1.1.2023 alkaen. Pohde nimeää omalta osaltaan edustajat Kalajoen ja Raahen epidemiatyöryhmiin. Alueen vesihuoltolaitoksien edustajat kuuluvat työryhmän jäseniin. Epidemioiden (elintarvike, ta- lousvesi ja uimavesi) selvityksessä edetään häiriötilannesuunnitelmassa olevien ohjeiden mukaisesti.

Taulukko 1. Raahen epidemiatyöryhmä

Kalajoen kaupungin ympäristötervey- denhuollon yhteistoiminta-alue	ympäristöterveydenhuollon johtaja, epi- demiatyöryhmän puheenjohtaja
	terveydensuojeluvalvontaa hoitava ter- veystarkastaja
	elintarvikevalvontaa hoitava terveystar- kastaja
	virkaeläinlääkäri
Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue (Pohde)	tartuntatautiyhdyshenkilö
	tartuntataudeista vastaava lääkäri

Raahen Vesi Oy	toimitusjohtaja
Vihannin Vesi Oy	toimitusjohtaja
Paavolan Vesi Oy	toimitusjohtaja
Pyhäjokisuun Vesi Oy	toimitusjohtaja

Taulukko 2. Kalajoen epidemiatyöryhmä.

Kalajoen kaupungin ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue	ympäristöterveydenhuollon johtaja, epidemiatyöryhmän puheenjohtaja
	terveydensuojeluvalvontaa hoitava terveystarkastaja
	elintarvikevalvontaa hoitava terveystarkastaja
	virkaeläinlääkäri
Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue (Pohde)	tartuntataudeista vastaava lääkäri
	tartuntatautiyhdyshenkilö
Osuuskunta Valkeavesi	toimitusjohtaja
Vesikolmio Oy	toimitusjohtaja

1.9 Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu

Terveysnsuojelulain ja sen nojalla annettujen säännösten edellyttämät viranomaisille tarkoitetut tutkimukset tulee tehdä Ruokaviraston hyväksymässä laboratoriossa. Kalajoen ympäristöterveydenhuollon elintarvikelain ja terveydensuojelulain mukaiset näytteet (viranomaisnäyte)

tutkitaan ScanLab, Seilab, Eurofins Oy:n, Terveiden- ja hyvinvoinnin laitoksen tai Työterveyslaitoksen laboratorioissa.

Elintarvikemääräyksissä tutkittavaksi edellytetyt omavalvontaan kuuluvat näytteet on tutkittava hyväksytyssä omavalvontalaboratoriossa, viranomaisnäytteitä tutkimaan hyväksytyssä laboratoriossa tai kansallisessa vertailulaboratoriossa. Asumisterveyteen liittyvien tutkimusten osalta tukeudutaan Ruokaviraston hyväksymiin laboratorioihin. Valtakunnallisissa tutkimusprojekteissa tutkimuksen pyytänyt viranomainen päättää käytettävän laboratorion.

Kalajoen kaupungin ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella on sopimus laboratorion kanssa häiriötilanteiden virka-ajan ulkopuolella otettavien ruokamyrkytys- tai talousvesinäytteiden tutkimisen sekä häiriötilanteissa tutkimustulosten välittömän ilmoittamisen varalle.

2 Valvonnan toimialat

Aluehallintovirastojen toiminta päättyy vuoden 2025 lopussa. Suurin osa aluehallintovirastojen tehtävistä siirtyy uuteen valtakunnalliseen Lupa- ja valvontavirastoon, joka aloittaa toimintansa 1.1.2026. Ruokavirastoon siirtyvät eläinten terveyttä ja hyvinvointia sekä elintarvikkeita koskevat tehtävät.

Aluehallintovirastoista siirtyvien tehtävien lisäksi Lupa- ja valvontavirastoon kootaan kaikki Valviran tehtävät sekä pääosa ympäristöön liittyvistä ELY-keskusten tehtävistä. Uudistus on osa valtion aluehallinnon uudistusta, jota koskeva lainsäädäntö hyväksyttiin 18.6.2025. Aluehallintouudistuksen tavoitteena on yhdenmukaistaa ja sujuvoittaa lupa- ja valvontakäytäntöjä valtakunnallisesti.

2.1 Elintarvikevalvonta

2.1.1 Elintarvikevalvonnan tavoitteet ja sisältö

Kunnan tulee laatia säännöllistä valvontaa koskeva kunnan elintarvikevalvontasuunnitelma siten, että valvonta on yleisen valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee terveysvaaroja ja suojaa kuluttajia taloudellisilta tappioilta. Elintarvikevalvonnan tavoitteena on varmistaa

elintarvikkeiden kemiallisen ja mikrobiologisen vaarojen hallinta kaikissa niiden tuotannon, jalostuksen, valmistuksen ja muun käsittelyn vaiheissa sekä oikeat ja luotettavat elintarvikkeista annettavat tiedot ja pakkausmerkinnät. Vastuu elintarvikkeiden turvallisuudesta on toimijoilla, joilla on velvoite seurata omaa toimintaansa ja tuotteitaan omavalvonnassaan. Elintarvikevalvonta perustuu elintarvikelakiin 297/2021.

2.1.2 Valvontakohteiden hyväksymis- ja rekisteröintimenettely ja tiedottaminen

Hyväksyminen

Elintarvikealan toimijan, joka käsittelee eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä, on haettava elintarvikehuoneiston hyväksymistä laitokseksi ennen toiminnan aloittamista tai toiminnan olennaista muuttamista. Hakemus tulee käsitellä 60 vuorokauden kuluessa asian vireille tulosta, ellei asian laajuus, hakemuksen puutteellisuus tai muu erityinen syy edellytä asian pitempää käsittelyä. Laitoksen vaatimustenmukaisuuden selvittämiseksi edellyttää tarkastuskäyntiä ennen hyväksymispäätöksen antamista. Laitoksen hyväksymisestä tai ehdollisesta hyväksymisestä tehdään päätös (elintarvikelaki 11 §). Toiminnan laitoksessa saa aloittaa, jos laitos täyttää lainsäädännön sille asettamat vaatimukset ja laitos on hyväksytty.

Rekisteröinti

Elintarvikelain 297/2021, 8 §:n mukaan elintarvikealan toimijan on tehtävä ilmoitus elintarviketoiminnasta toiminnan rekisteröintiä varten toimivaltaisen valvontaviranomaisen tarjoamaan sähköiseen palveluun tai toimitettava tiedot muulla tavoin toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle viimeistään neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista. Lisäksi toiminnan keskeyttämisestä ja lopettamisesta ja toimijan vaihtumisesta on viivytyksettä tehtävä ilmoitus toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle.

Toimivaltainen valvontaviranomainen käsittelee ilmoituksen ja tallentaa tiedot elintarviketoiminnan rekisteröinnistä ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään.

Toiminnan saa aloittaa, jos elintarvikehuoneisto täyttää lainsäädännön sille asettamat vaatimukset. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös sellaisia toimijoita, joilla ei ole varsinaista huoneistoa elintarvikkeiden käsittelyä varten, mutta jotka toimivat elintarvikeketjun osana (ns. virtuaalihuoneistot). Ilmoitus on tehtävä myös ammattimaisesta elintarvikkeiden kuljetustoiminnasta. Kontaktimateriaalialan toimijan on ilmoitettava toimipaikastaan ja siellä harjoitettavasta toiminnasta elintarvikevalvontaviranomaiselle. Elintarvikelain nojalla vähäriskiseksi määritellystä toiminnasta ei tarvitse ilmoittaa.

Alkutuotantopaikasta ja siellä harjoitettavasta toiminnasta on tehtävä ilmoitus ennen toiminnan aloittamista kunnan valvontaviranomaiselle. (Eläinten pitopaikat ilmoitetaan kunnan maaseutuviranomaiselle)

Elintarvikealan toimijan, joka tuottaa ituja, on haettava kunnan valvontaviranomaiselta alkutuotantopaikan hyväksymistä ennen toiminnan aloittamista. Valvontaviranomainen tekee alkutuotantopaikan hyväksymisestä päätöksen.

Elintarvikelain 7 § säätee menettelyistä toimijan luotettavuuden arvioimiseksi.

Tiedottaminen

Elintarvikelain 12 §:n mukaan elintarvikealan toimijan on tiedotettava elintarvikkeen myynnistä ja muusta käsittelystä rekisteröidyssä tai hyväksytyssä liikkuvassa elintarvikehuoneistossa niiden kuntien valvontaviranomaisille, joiden alueella toimintaa harjoitetaan.

2.1.3 Erilaiset tarkastukset

Suunnitelmanmukainen viranomaisvalvonta perustuu pääsääntöisesti toiminnan valvontaan kaikilla aloilla, joihin elintarviketurvallisuuden vaatimuksia sovelletaan. Valvontaviranomainen määrittelee valvo-
miensa elintarvike- ja kontaktimateriaalialan kohteiden

valvontatiheyden riskiperusteisesti vuosittaisessa valvontasuunnitelmassaan, jonka pohjalta laaditaan kohdekohtainen tarkastussuunnitelma. Tarkastuksia tehdään pääsääntöisesti ennalta ilmoittamatta. On kuitenkin valvontakohteita, ja valvonnallisia syitä, jolloin tarkastuksista on ilmoitettava etukäteen, jotta vastuuhenkilö on paikalla.

Yksikössä tehdään myös valvontasuunnitelman ulkopuolisia tarkastuksia, esim. takaisinvetoon liittyviä tarkastuksia, ruokamyrkytyspäilyyn liittyviä tarkastuksia, asiakasvalitukseen liittyviä tarkastuksia ja projektitarkastuksia. Toiminnan aloittamiseen liittyviä tarkastuksia tehdään myös muutamia.

Oiva-järjestelmän mukaisesti tarkastukset tehdään valtakunnallisella kriteeristöllä ja ohjeistuksella. Yleistä tarkastuksesta ja sen sisällöstä kerrotaan yhteisessä osiossa, kohdassa 1.2.2.

Laitokseksi hyväksyttävän elintarvikehuoneiston hyväksymistarkastus

Laitoksen vaatimustenmukaisuuden selvittämiseksi edellyttää tarkastuskäyntiä ennen hyväksymispäätöksen antamista. Tarkastuksella varmistetaan, että tilat ja suunniteltu toiminta laitoksessa täyttävät lainsäädännön sille asettamat vaatimukset.

Hyväksymistarkastuksesta kirjoitetaan tarkastuskertomus, josta käy ilmi täyttääkö laitos hyväksymisen edellyttämät vaatimukset. Tarkastuskertomukseen kirjataan yksityiskohtaisesti ne asiat, jotka eivät täytä lainsäädännön vaatimuksia.

Rekisteröidyn elintarvikehuoneiston ensimmäinen tarkastus

Ilmoituksen vastaanottamisen jälkeen valvontaviranomainen tekee elintarvikehuoneistoon ensimmäisen tarkastuksen 1, 3 tai 6 kuukauden kuluessa toiminnan aloittamisesta. Tarkastusajankohdan päättää kohdetta valvova terveystarkastaja toiminnan luonteen ja laajuuden perusteella. Yhteisistä perusteista neuvotellaan terveystarkastuksen yhteisissä kokouksissa. Tarkastus voidaan tehdä myös ennen rekisteröidyn toiminnan

aloittamista, mikäli ilmoituksen perusteella on epäiltävissä, että elintarviketurvallisuus tai kuluttajansuoja voi vaarantua.

Elintarvikehuoneistossa ensimmäisellä tarkastuskäynnillä huomioitavia asioita:

- toiminnan luonne ja laajuus vastaavat ilmoitettua
- tilat, tilojen koko ja riittävyys, sijoittelu, rakenteelliset ratkaisut ja kunto sekä huoneiston varustelu
- yleinen siisteys ja toiminnan hygieniat
- todetaan, että omavalvontasuunnitelma on riittävä elintarvikehuoneistossa harjoitettavan toiminnan luonteeseen sekä laajuuteen nähden
- Oiva –järjestelmän piirissä olevat kohteet tarkastetaan järjestelmän mukaisesti

Tarkastuksesta tehdään Oiva-raportti. Ensimmäisen tarkastuksen jälkeen toimintaa valvotaan suunnitelman mukaisin valvontakäyntein.

Toiminnassa olevan elintarvikehuoneiston tarkastus

Tarkastuksilla arvioidaan tarkastuksen sisällön kohtien (yhteisen osion kohta 1.2.2) lainsäädännön mukaisuuden täyttymistä huomioiden ilmoitetun tai hyväksytyn toiminnon luonne. Edellä mainittujen kohtien lisäksi elintarvikehuoneiston tarkastukseen kuuluu myös tuotteiden määräyksenmukaisuuden arviointia (elintarvikeparanteet, pakkausmerkinnät, kontaktimateriaalit ja laboratoriotutkimuksista saatu tieto), jäljitettävyyden toteutumisen tarkastus sekä neuvontaa ja opastusta omavalvonnan toteutumisesta ja lainsäädännön vaatimuksista.

Valvontakohteeseen suoritettavan tarkastuksen eri osa-alueet tarkastetaan Oiva-ohjeistuksen mukaisesti vähintään kolmen vuoden välein.

Oiva –järjestelmän piiriin kuuluvien kohteiden tarkastukset tehdään ko. järjestelmän arviointiohjeiden mukaisesti riskiperusteisesti. Jos elintarvikehuoneisto on perustettu toimijan kotiin, tarkastukset sallitaan myös yksityiseen asumiseen käytettävissä tiloissa. Eläinperäisten

elintarvikkeiden kaupallista tuontia Suomeen muista Euroopan Unionin jäsenmaista sekä eräistä muista maista (erityissopimusmaat) valvotaan osana kuntien tekemää elintarvikevalvontaa.

Tarkastuksesta laaditaan aina tarkastuskertomus. Oiva –järjestelmän raportti noudattaa ko. ohjeistusta. Oiva –raportit julkaistaan valtakunnallisesti Oivahymy.fi –sivustolla.

2.1.4 Pakkokeinojen käyttö

Hallinnollisia pakkokeinoja käytetään, jos elintarvikealan toimija ei ryhdy tarvittaviin toimenpiteisiin elintarvikemääräysten noudattamiseksi, eivätkä muutkaan toimenpiteet toimijan velvoittamiseksi ole riittäviä. Pakkokeinoja ovat mm. erilaiset määräykset ja kiellot, uhkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämisuhka, haltuunotto sekä elintarvikehuoneiston hyväksynnän peruuttaminen. Kalajoen kaupungin hallintosäännön mukaisesti pakkokeinoja koskevaa hallinnollista toimivaltaa on delegoitu viranomaisena toimivalta Ympäristölautakunnalta viranhaltijoille.

Elintarvikelain 61 §:n mukaan alkutuotanto-, elintarvikehuoneisto- tai kontaktimateriaalitoiminta voidaan keskeyttää tai lopettaa, jos toiminta on olennaisesti elintarvikemääräysten vastaista eikä toimija ole noudattanut valvontaviranomaisen elintarvikelain 55 §:n tai 56 §:n nojalla antamaa määräystä tai kieltoa.

Toiminta voidaan myös keskeyttää tai lopettaa, jos elintarvikealan toimija ei ole 7 §:ssä tarkoitettulla tavalla luotettava, ja peruste, jonka takia toimijaa ei pidetä luotettavana, on luonteeltaan olennainen ja vakava. Toiminnan keskeyttämistä koskeva päätös on voimassa, kunnes valvontaviranomainen toteaa, että keskeyttämisen perusteena olleet epäkohdat on korjattu. Määräysten antamiseen liittyy asianosaisen hallintolain mukainen kuuleminen, ellei kyseessä ole kiireellisiä toimia vaativa tilanne, eikä kuulemistä voida suorittaa. Hallinnollisten pakkokeinojen käytössä noudatetaan Ruokaviraston ohjeistusta.

Valvontaviranomainen voi tehostaa tämän lain nojalla annettua määräystä tai kieltoa uhkasakolla tai teettämis- tai keskeyttämisuhalla.

2.1.5 Elintarvikevalvonnan kohteet

Elintarvikelain 79 § mukaan Ruokavirasto ja kunnat pitävät yhdessä valvonnan ohjausta ja kehittämistä sekä suorittamaansa valvontaa varten valtakunnallista rekisteriä:

- 1) 8 §:ssä tarkoitettu rekisteröidystä alkutuotannosta ja 9 §:ssä tarkoitetuista hyväksytyistä alkutuotantopaikoista;
- 2) 10 §:ssä tarkoitettu rekisteröidystä elintarviketoiminnasta ja 11 §:ssä tarkoitetuista hyväksytyistä elintarvikehuoneistoista;
- 3) 13 §:ssä tarkoitettu rekisteröidystä kontaktimateriaalitoiminnasta;
- 4) 34 §:ssä tarkoitetuista virallisista laboratorioista ja nimetyistä oma-valvontalaboratorioista.

Elintarvikevalvontakohteet on kirjattu VATI-tietojärjestelmään. Elintarvikevalvonnan valvontakohteiden kohderyhmittäiset lukumäärät on esitetty liitteessä 1.

2.1.6 Elintarvikevalvonnan tarkastussuunnitelma

Elintarvikevalvonta on pääasiassa riskiperusteista. Riskiperusteisuudesta poiketaan silloin, kun esimerkiksi EU-vaatimukset edellyttävät muuta. Valvontakohteiden riskiluokittelussa käytetään lähtökohtana Ruokaviraston riskiluokitusmallia, joka on sisäänrakennettuna VATI:iin. Elintarvikevalvontaa suunnataan enemmän sellaisiin kohteisiin, joissa ilmenee elintarviketurvallisuuteen liittyviä riskejä. Vastavasti valvontaa pyritään keventämään kohteissa, joissa tällaisia riskejä ei ole tai joissa ne ovat vähäisiä tai hallinnassa.

Riskiperusteisuuden tarkoituksena on lisätä jouston mahdollisuutta lainsäädäntöä sovellettaessa ja parantaa valvonnan vaikuttavuutta. Riskejä arvioitaessa on otettava huomioon harjoitettavan toiminnan luonne ja laajuus, omavalvonnan toimivuus sekä elintarvikkeeseen liittyvät muut elintarviketurvallisuuteen ja kuluttajansuojaan vaikuttavat seikat.

Elintarvikevalvonnan kohderyhmittäiset valvontakohteiden lukumäärät, tarkastustiheydet ja tarkastuksiin käytettävä aika on esitetty liitteessä 1.

2.1.7 Elintarvikevalvonnan näytteenotto, painopisteet ja projektit

Elintarvikevalvonnan näytteenottosuunnitelma vuodelle 2026 on esitetty liitteessä 2. Näytteenottosuunnitelmassa huomioidaan Ruokaviraston, ympäröivien ympäristöterveydenhuollon yksiköiden ja oman alueen näytteenottotarpeet. Näytteitä lähetetään tutkittavaksi akreditoituihin laboratorioihin.

Painopisteet ja valvontaprojektit määritetään vuosittain ja ne ovat esitetty liitteessä 3. Painopisteiden ja valvontaprojektien suunnittelussa huomioidaan Ruokaviraston ohjaus sekä ympäröivien ympäristöterveydenhuollon yksiköiden ja oman alueen tarpeet.

2.2 Terveystensuojelu

2.2.1 Valvonnan tavoitteet, sisältö ja kohteet

Terveystensuojelulain tarkoituksena on väestön ja yksilön terveyden ylläpitäminen ja edistäminen. Lain tavoitteena on myös ennalta ehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka saattavat aiheuttaa terveyshaittaa. Elinympäristöön vaikuttavan toiminnanharjoittajan on tunnistettava toimintansa terveyshaittaa aiheuttavat riskit ja seurattava niihin vaikuttavia tekijöitä (omavalvonta). Toimintaa on harjoitettava siten, että terveyshaittojen syntyminen mahdollisuuksien mukaan estyy.

Valvontaviranomainen laatii vuosittain valvontasuunnitelman, jossa huomioidaan valtakunnallisessa valvontaohjelmassa esitetyt painopistealueet, mikäli ne ovat ajankohtaisia. Lisäksi saatetaan valita omia paikallisia painopistealueita. Säännöllisen ja suunnitelmallisen valvonnan lisäksi on huomioitava muu kunnan tehtävänä oleva terveystensuojelulain tarkoittama valvonta, siihen varattavat henkilöresurssit ja työaika. Tällaista muuta valvontaa, mikä ei vaadi säännöllisyyttä, ovat erilaiset suunnitelmaan sisällymättömät yllättävät valvontatapaukset, asumisterveyteen liittyvät tarkastukset ja mittaukset, epidemiaselvitykset, asiakkaiden valitukset sekä näihin liittyvät selvitykset ja valvontatoimet.

Terveydensuojelun asiantuntijalausunnot, neuvonta, ohjaus sekä toiminnan kehittäminen ja erilaiset raportointitehtävät vaativat voimavaroja. Ympäristöterveydenhuolto raportoi vuosittain EU-vedenjakelualueiden vesinäytteiden tulokset Lupa- ja valvontavirastolle. Lisäksi raportoidaan EU-uimarantojen uimavesitulokset ja luokitukset Lupa- ja valvontavirastolle viraston ilmoittamien aikataulujen puitteissa. Raportointia tehdään sekä VATI-järjestelmän kautta että Lupa- ja valvontaviraston osoittamien ohjeiden mukaisesti.

2.2.2 Laivatarkastukset

Terveydensuojelulain muutoksen (129/2009, 6§) mukaisesti kunnan on alueellaan huolehdittava muun muassa Maailman terveysjärjestön kansainvälisen terveyssäännösten (2005) 20 ja 39 artiklassa tarkoitettujen todistusten myöntämisestä. Sataman sijaintikunnan terveydensuojeluviranomainen tarkastaa ja antaa todistukset kansainvälisessä liikenteessä olevien alusten saniteettitoimenpiteistä ja saniteettitoimenpiteistä vapauttamisesta niissä satamissa (Kalajoen kaupungin ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella on Kalajoen ja Raahen satamat), jotka Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto on valtuuttanut todistuksia antamaan (Valviran päätös Dnro 179/11.02.02.06/2009).

2.2.3 Ei säännöllinen valvonta

Kohteiden, joita terveydensuojelulain 13 §:n mukainen ilmoitusmenettely ei koske, valvontaa tehdään yhteydenottojen perusteella. Ennalta suunnittele mattomat valvontatapaukset ovat ensisijaisia suhteessa säännölliseen valvontaan, sillä yleensä niiden taustalla on terveyshaaittepaaily. Terveydensuojelulain 13 §:n mukaiset valvontakohteet ovat ilmoituksenvaraisia. Ilmoitus on tehtävä myös silloin, kun toiminta muuttuu olennaisesti. Toiminnanharjoittajan vaihtuessa on uuden toiminnanharjoittajan ilmoitettava asiasta terveydensuojeluviranomaiselle. Ilmoituksesta ei tehdä enää päätöstä vaan terveydensuojeluviranomainen antaa ilmoituksen tekijälle todistuksen ilmoituksen vastaanottamisesta ja kirjaa tiedot tietojärjestelmään, jolloin toiminta tulee valvonnan piiriin.

Toiminnanharjoittajille on annettu ohjausta ja neuvontaa sekä tarvittaessa tutustuttu uusiin tiloihin ennen varsinaisia lausuntokierroksia.

Kotirauhan piiriin perustettavasta TsL:n 13 §:n mukaisesta ilmoitusvelvollisesta toiminnasta on tehtävä ilmoitus, mutta toimintaa ei voida valvoa suunnitelmallisena valvontana. Kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin voidaan suorittaa tarkastus ainoastaan, jos epäillään vakavaa terveyshaittaa.

TsL:n 18§ mukaisesti talousvettä toimittavan laitoksen, jolla on omaa veden tuotantoa tai käsittelyä, on haettava toimintansa hyväksymistä kunnan terveydensuojeluviranomaiselta viimeistään 3 kuukautta ennen suunniteltua toiminnan aloittamista. Talousvettä ei saa toimittaa ennen kuin toiminta on hyväksytty.

Toiminnan hyväksymistä on haettava myös, jos vedenottoa tai vedenkäsittelyä laajennetaan tai muutetaan olennaisesti tai jos veden laadussa tai jakelussa tapahtuu talousveden laadun kannalta olennaisia muutoksia. Muutosta koskeva hakemus on tehtävä viimeistään 30 vuorokautta ennen toiminnan muuttamista. Toimintaa ei saa muuttaa ennen kuin hakemus on hyväksytty.

Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on lähetettävä hakemus tiedoksi Lupa- ja valvontavirastolle ja kuntien terveydensuojeluviranomaisille, joiden alueelle talousvettä toimittava laitos toimittaa vettä tai joiden alueelta se ottaa vettä, ja varattava näille tilaisuus antaa hakemuksesta lausunto.

Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on hyväksymispäätöksessään nimettävä talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualueet. Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on annettava hyväksymispäätöksessään hakijalle 20 §:ssä tarkoitetut tarpeelliset määräykset. Säteilylain (SäL 859/2018) mukaan kunnan terveydensuojeluviranomainen valvoo talousveden radioaktiivisuuden sekä asuntojen ja muiden oleskelutilojen sisäilman radonpitoisuuden viitearvojen noudattamista. Lisäksi kunnan terveydensuojeluviranomainen valvoo säteilylain 146 §:ssä tarkoitettua selvitysvelvollisuutta talousvettä toimittavan laitoksen ja muiden oleskelutilojen osalta.

Säteilylaki (156 §) velvoittaa selvittämään eräiden muiden oleskelutilojen radonpitoisuudet. Muussa oleskelutilassa henkilömäärä on yleensä

tilojen kokoon nähden asuntoja suurempi ja niissä oleskelee muitakin kuin työntekijöitä. Erityisesti lasten osalta altistumisen rajoittaminen on tärkeää, koska säteilyannos kertyy elimistöön koko eliniän ajan. Terveystensuojelulain mukaisia suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevia muita oleskelutiloja ovat mm. koulut, päiväkodit, ympärivuorokautisen palveluasumisen yksiköt ja vastaanottokeskukset.

Taulukko 3. Terveysvalvonnan toimialojen kohdetyypit.

Kohdetyypit	Tarkastuksella huomioidaan:
Julkinen majoitushuoneisto - hotellit - matkustajakodit ja muu majoitus - leirikeskukset tai vastaavat majoituskohteet	- vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä? - onko edellisen tarkastuksen havaitut epäkohdat korjattu? - yleinen siisteys, siivousohjelma ja välineet; varustelutaso - majoitustilat, yleiset tilat, WC:t, pesu- ja saunatilat - sisäilman laatu ja ilmanvaihto; toiminnan aiheuttama melu - asiakasmäärät; tilojen soveltuminen käyttötarkoitukseen - harjoitettavan toiminnan laatu; käytettävän talousveden laatu - jätehuollon järjestelyt
Yleinen uimahalli, uima-allas, uimamala tai kylpylä, vesipuisto	- vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä? - onko aiemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu? - henkilöstön allasvesihygieeninen osaaminen - valvontatutkimusohjelma ja sen toteutuminen - tulosten ja poikkeamien raportointi terveydensuojeluviranomaiselle - onko poikkeamien takia ryhdytty toimenpiteisiin? - allasveden laatuvaatimusten täyttymisen seuranta - ovatko veden laatutulokset asiakkaiden nähtävillä? - vedenpuhdistuslaitteiden toiminta, niiden huolto ja käyttötarkkailu - ilmanvaihto ja sisäilman laatu - yleinen siisteys ja siivousjärjestelyt - sauna- ja pesutilat; kalusteiden ja pintojen kunto

	- jätehuollon järjestelyt; kemikaalien käsittely ja varastointi - asiakasmäärät ja kirjanpito niistä
Yleinen uimaranta -asetuksen (177/2008) mukainen uimaranta -muu yleinen uimaranta	- vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä? - onko aikaisemmillä tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu? - yleiseen käyttöön tarkoitettut käymälät ja pukeutumistilat - kävijämäärät - kieltotaulut, joilla kielletään koirien tuonti uimarannalle, sekä tupakointi - ovatko veden laatutulokset asiakkaiden nähtävillä ilmoitustaululla? - riskit uimaveden laadulle - asetuksen 177/2008 mukaisille uimarannoille uimavesiluokitus ja uimavesiprofiili - tiedottaminen; erityistilanteisiin varautuminen - kalusteiden kunto; uimarannan siivous, jätehuollon järjestelyt
Koulu tai oppilaitos - peruskoulu - lukio, yliopisto - kansalaisopisto - keskiasteen eril. oppilaitokset	- vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä? - onko aiemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu? - yleinen siisteys, siivousohjelma ja välineet - rakenteiden ja pintojen kunto ja ylläpito - pesu- ja pukeutumistilat; WC:t ja muut sosiaalitilat - sisäilman laatu ja ilmanvaihto; toiminnan aiheuttama melu - valaistus; pöly ja haju - tilojen soveltuminen käyttötarkoitukseensa - harjoitettavan toiminnan laatu; käytettävän talousveden laatu - jätehuollon järjestelyt, piha-alueet - kemikaalien käsittely ja säilytys - oppilasmäärät ja tilojen riittävyys oppilasmääriin nähden

Päivähoitopaikat, lasten- tai ryhmäperhepäiväkodit, esiopetustilat ympäri vuorokautisen palveluasumisen yksiköt ja muut asumispalvelut	- vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä? - onko aiemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu? - yleinen siisteys, siivousohjelma ja välineet - rakenteiden ja pintojen kunto ja ylläpito - pesu- ja pukeutumistilat - WC:t ja muut sosiaalitilat; vaatehuolto - valaistus; sisäilman laatu ja ilmanvaihto - toiminnan aiheuttama melu; pöly ja haju - tilojen soveltuminen käyttötarkoitukseensa - käytettävän talousveden laatu - jätehuollon järjestelyt, piha-alueet ja tupakointikiellot - lapsimäärät/asiakasmäärät ja tilojen riittävyys lapsimääriin/asiakasmääriin nähden
Kauneushoitola, tatuointi, kupa tai muu ihoa rikkova toiminta	- vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä? - onko aiemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu? - yleinen siisteys ja siivousjärjestelyt - välineiden siisteys ja puhdistus; käsihygienia - työvaatteet; toiminnan jatkuvuus; pesu- ja pukeutumistilat - WC:t; rakenteiden ja pintojen kunto - ilmanvaihdon riittävyys - toiminnan aiheuttamat haitat: melu, pöly ja haju - tilojen soveltuminen käyttötarkoitukseensa - käytettävän talousveden laatu; jätehuollon järjestelyt - kemikaalien käsittely ja säilytys - saako asiakas tarvitsemiaan erityistietoja ja ohjeita?
Julkinen kuntosali tai liikuntatila	- vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä? - onko aiemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu?

	- yleinen siisteys ja siivousjärjestelyt - pesu- ja pukeutumistilat sekä WC:t - rakenteiden ja pintojen kunto; ilmanvaihdon riittävyys - jätehuollon järjestelyt
Talousvettä toimittavat laitokset	- vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä? - onko aiemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu? - valvontatutkimusohjelma ja sen toteutuman sekä tutkimustulosten arviointi - henkilöstön talousvesihygieeninen osaaminen - vedenottamoiden ja niiden ympäristön tarkastus - erityistilannesuunnitelmat ja varautuminen - laitoksen suorittama käyttötarkkailu - kemikaalien käsittely ja säilytys - tilojen siisteys ja kunto - vedenottamon rakenteiden ja verkoston kunto sekä niiden kunnon seuranta - saneeraaminen - vedenlaadusta tiedottaminen

Havainnot tarkastuksissa tehdään pääasiassa aistinvaraisesti. Tarvittaessa valvontaviranomainen voi alustavien mittausten avulla arvioida tarkempien tutkimusten tarpeellisuutta. Tarkastuksessa annetaan ohjausta ja neuvontaa sekä otetaan mahdollisesti näytteitä. Tarkastuksesta laaditaan tarkastuskertomus, jossa annetaan tarpeelliset kehotukset ja ohjeet tarvittavista jatkotoimenpiteistä. Aikataulussa otetaan huomioon toimijan antama selvitys toimenpiteistä.

2.2.4 Tarkastustiheys ja tarkastukseen käytettävä aika

Valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelmakauden 2025-2028 kaikkien säännölliseen valvontaan kuuluvien kohteiden valvonnan tulee perustua kohdekohtaiseen riskinarvioitiin. Riskinarvioinnin perusteella voidaan valvontaa suunnata suurimman riskin kohteisiin. Kohdekohtaisessa riskinarvioinnissa voidaan ottaa huomioon toimijan toiminta eli esimerkiksi vähentää valvontaa valveutuneilta toimijoilta, joiden tilat ja prosessit ovat kunnossa ja omavalvonta on toimivaa

Suunnitelmallisen valvonnan kohteet jaetaan **kolmeen riskiluokkaan**.

Luokkaan 3 kuuluvat ne kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta voi aiheutua terveyshaittaa; esimerkiksi kun altistuvien määrä on suuri, toiminta on herkkä häiriöille, vaikutukset terveyteen ovat merkittäviä, altistusaika on pitkä (korkea riski).

Luokkaan 2 kuuluvat ne kohteet, joissa on mahdollista, että toiminnasta voi aiheutua terveyshaittaa, mutta terveysvaikutukset eivät ole merkittäviä (keskisuuri riski).

Luokkaan 1 kuuluvat ne kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta ei aiheudu terveyshaittaa (matala riski).

Tarkastustiheys ja tarkastukseen käytettävä aika (ohjeellinen) on määritetty valtakunnallisen ohjeistuksen mukaisesti. Riskinarvioinnin perusteella kohdekohtaista tarkastustiheyttä voidaan lisätä tarpeelliseksi katsotulla määrällä tai vähentää valvontaohjelmassa määritellystä tarkastustiheydestä. Riskinarviointi on jatkuva prosessi eli seuraavalla säännöllisen valvonnan tarkastuksella arvioidaan kohdekohtainen riski uudelleen, ellei sitä ole jostain syystä ollut tarvetta tehdä aikaisemmin. Säännöllisen valvonnan vähimmäistarkastustiheys on 0,2 eli yksi tarkastus viiden vuoden välein

Tässä alueellisessa valvontasuunnitelmassa on tarkastustiheydet määritetty riskinarvioon perustuen. Jos riskinarvioita ei ole valvontakohteelle tehty, noudatetaan valtakunnallista ohjeellista tarkastustiheyttä suunnitelmassa. Terveystensuojelulain mukaiset kohteet ovat riskiluokiteltu seuraavien tietojen perusteella:

- Kohteen valvontahistoria
- Toimiva omavalvonta
- Arvioon toiminnasta mahdollisesti aiheutuviin terveyshaittoihin

Terveystensuojelun valvontakohteiden riskiluokka, lukumäärä ja tarkastustiheys on esitetty liitteessä 4.

2.2.5 Pakkokeinot

Kunnan terveystensuojeluviranomaisella on oikeus antaa yksittäisiä kieltoja ja määräyksiä, jotka ovat välttämättömiä terveyshaitan selvittämiseksi, poistamiseksi tai sen ehkäisemiseksi. Jos toiminta on ympäristönsuojelulain nojalla luvan- tai ilmoituksenvaraista tai siitä on tehtävä mainitun lain mukainen ilmoitus rekisteröintiä varten, määräyksen antaa mainitun lain mukainen viranomainen noudattaen mitä ympäristönsuojelulaissa säädetään.

Milloin terveyshaitta ulottuu laajalle alueelle tai muutoin on erityisen merkityksellinen, Lupa- ja valvontavirasto voi antaa määräyksiä, jotka ovat välttämättömiä terveydellisen haitan poistamiseksi tai sen syntymisen ehkäisemiseksi. Jos joku ryhtyy toimiin tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisesti taikka lyö laimin tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten mukaisen velvollisuutensa, valvontaviranomainen voi päätöksellään velvoittaa asianomaisen määrääjässä oikaisemaan sen, mitä on oikeudettomasti tehty tai lyöty laimin.

Lupa- ja valvontavirasto tai kunnan terveystensuojeluviranomainen voi tehostaa tämän lain nojalla antamaansa kieltä tai määräystä uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella tai että toiminta keskeytetään tai kielletään.

2.2.6 Terveydensuojelun painopisteet ja valvontaprojektit

Valtakunnalliset valvonnan painopisteet vuodelle 2025-2028

Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman teemana on vaikuttava valvonta ja ydintehtävät. Teemaa edistetään toteuttamalla yhteisen valvontaohjelman tavoitteita tietoperusteisesta valvonnasta, osaamisesta ja varautumisesta. Terveydensuojelulain valtakunnallisessa valvontaohjelmassa tarkennetaan toimialakohtaiset painopisteet, joita ovat talousvesivalvonnan uudet sisällöt, osaaminen ja paikalliset tarpeet viranomaisvalvonnassa sekä valmius ja varautuminen terveydensuojelussa

Talousvesivalvonnan uudet sisällöt

- Alueellinen yhteistyö
- Riskienhallintasuunnitelmat
- Ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallinta

Osaaminen ja paikalliset tarpeet viranomaisvalvonnassa

- Toiminnanharjoittajien omavalvonnan ja paikallisten tarpeiden sekä erityispiirteiden huomioon ottaminen riskinarviossa
- Asumisterveysasioissa ajantasaiseen tietoon perustuva ohjaus ja valvonta, oman osaamisen kehittäminen ja ylläpito sekä yhteistyön ja ennakoinnin edistäminen

Valmius ja varautuminen terveydensuojelussa

- Häiriötilanteisiin varautuminen ja suunnitelmien päivittäminen ja yhteensovittaminen.
- Yhteistyön vahvistaminen hyvinvointialueiden kanssa.

- Osallistuminen häiriötilanne- tai valmiusharjoitukseen lähtökohtaisesti vuosittain

Yhteistoiminta-alueen painopisteet vuodelle 2025-2028

Painopisteiden määrittämisessä on otettu huomioon valtakunnalliset ja alueelliset suunnitelmat.

- Valvotaan, että talousvettä toimittavat laitokset tarkistavat riskienhallintasuunnitelmansa. Riskienhallintasuunnitelmat laaditaan yhteistyössä kunnan terveydensuojeluviranomaisen sekä muiden riskienhallinnan kannalta keskeisten viranomaisten ja sidosryhmien kanssa.
- Ensisijaisten tilojen omistajia kannustetaan tekemään vesilaitteistojen riskinarviointeja ja tarvittaessa tehostamaan riskienhallintatoimenpiteitä. Lisäksi jatkamme edellisellä valvontakaudella aloitettua ensisijaisten kohteiden talousveden ja lämpimän käyttöveden mittauksia kohteissa. Takaraja riskinarviointien ja -hallintatoimien valmistumiselle on 12.1.2029.
- Mahdollistetaan valvojien erikoistumista ja lisäkouluttautumista valvonnan eri osa-alueilla. Valvojat osallistuvat alan koulutuksiin uusimman tiedon ja käytäntöjen hallitsemiseksi.
- Jatkamme aktiivisesti maakunnan talousvesiryhmän, terveydensuojeluryhmän ja elintarvikeryhmän toiminnassa.
- Kehitämme osaltamme hyvinvointialueen ja kuntien välistä varautumista häiriö- ja onnettomuustilanteiden varalle. Hyvinvointialueen yhteydet ovat myös osa ympäristöterveydenhuollon häiriötilannesuunnitelman päivittämistä, joka tehdään aina tarvittaessa sekä laajempi tarkastelu vuosittain.
- Terveydensuojelulain mukainen näytteenottosuunnitelma laaditaan vuosittain. Näytteenottosuunnitelmassa (liite 5) ja painopisteiden määrittämisessä on otettu huomioon valtakunnalliset ja alueelliset suunnitelmat.

2.3 Tupakka- ja lääkelain valvonta

2.3.1 Tupakkalain valvonnan tavoitteet

Tupakkalaki 29.6.2016/549 (voimaan 15.8.2016), Sosiaali- ja terveysministeriön asetus tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden vähittäismyynnistä (593/2016), Sosiaali- ja terveysministeriön asetus

tupakkatuotteita ja vastaavia tuotteita koskevista standardeista ja ilmoituksista (592/2016), Sosiaali- ja terveysministeriön asetus tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden vähittäismyyntipakkausten varoitusmerkinnöistä (591/2016) ja Valtioneuvoston asetus tupakointitiloista (601/2016) ohjaavat tupakkavalvontaa.

Tupakkalain tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen. Tupakkalaissa säädetään toimenpiteistä, joilla:

- ehkäistään tupakkatuotteiden käytön aloittamista ja nikotiiniriippuvuuden syntymistä,
- edistetään tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden käytön lopettamista ja
- suojellaan väestöä altistumiselta tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden savulle.

Kalajoen kaupungin ympäristöterveydenhuollon alueella tupakkalain mukaiset tehtävät on delegoitu viranhaltijoille.

Lupa- ja valvontavirasto ohjaa kuntia niille tupakkalain perusteella kuuluvien tehtävien hoitamisessa. Kalajoen kaupungin ympäristöterveydenhuollon tupakkalain valvontasuunnitelma vuosille 2025-2028 on laadittu Valviran valtakunnallisen tupakkalain valvontaohjelman 2025-2028 pohjalta.

2.3.2 Tupakkalain valvonnan sisältö

Sääntelyn piirissä ovat tupakkatuotteiden lisäksi sähkösavukelaitteet, niissä käytettävät nesteet (nikotiinilliset ja nikotiinittomat) sekä poltettavaksi tarkoitetut kasviperäiset tuotteet (esim. yrttisavukkeet, vesipiipputupakka), kuumennettavat tupakkatuotteet ja savuttomat nikotiinituotteet. Lisäksi valvonta sisältää tupakkalain alaisten tuotteiden vähittäismyyntipakkauksien sekä ulkoasun vaatimusten mukaisuuden valvontaa, tupakointikieltojen valvontaa ja markkinointikiellon valvontaa. Myös jäljitettävyyss- ja turvaominaisuusmerkintöjä koskevat vaatimukset perustuvat tupakkatuotedirektiivin sääntelyyn.

Valtakunnallisen valvontaohjelmakauden 2025-2028 aikana valvontaa tulisi tehdä yhä enemmän riskiperusteisesti. Riskinarvioinnin perusteena voi olla esimerkiksi toimijan aikaisempi toiminta tai tietyn tyyppisessä toiminnassa aiemmin tunnistetut yleiset riskit. Korkeamman riskin kohteisiin valvontaa kohdistettaisiin enemmän, mikä lisää valvonnan vaikuttavuutta, vaikka valvonnan kokonaismäärä ei itsessään muuttuisi.

Tupakkalain valvonnassa voidaan käyttää kulloinkin vaikuttavinta ja tarkoituksenmukaisinta valvonnan muotoa. Valvonnan tarkoituksena kokonaisuudessaan on varmistaa, että tupakkalaissa tarkoitettussa toiminnassa noudatetaan lainsäädäntöä.

Valvontaa voidaan toteuttaa erilaisin keinoin, kuten ohjauksella, neuvonnalla ja sidosryhmäyhteistyöllä. Keskeisintä on valita kuhunkin tilanteeseen sopiva vaikuttavin toimintatapa. Riskinarvioinnin avulla tarkastuksia voidaan kohdentaa etenkin riskialttiimpiin toimintoihin ja niihin kohteisiin, joissa on aiemmilla tarkastuksilla havaittu huomautettavaa. Esimerkiksi toimintansa riskit tunteva ja säännökset hallitseva toiminnanharjoittaja voi hyötyä omavalvonnan tukemisesta ja sitä täydentävästä informaatio-ohjauksesta.

Tarkastusten tavoitteena on selvittää, ovatko tarkastuksen kohteen tilat ja toiminta tupakkalaissa asetettujen vaatimusten mukaisia. Tarvittaessa annetaan ohjeita, toimenpidekehotuksia ja määräyksiä, jotta lain edellytykset toteutuvat. Tarkastuksesta laaditaan tarkastuskertomus. Valvira on laatinut tarkastuslomakepohjat Vati-tietojärjestelmään tupakkalain mukaisten valvontakohteiden tarkastamista varten.

2.3.3 Lupamenettely

Tupakkatuotteita, nikotiininesteitä ja savuttomia nikotiinituotteita saa myydä tai muutoin luovuttaa vain myyntipaikan sijaintikunnan myöntämän vähittäismyyntiluvan perusteella. Liikennevälineessä tapahtuvaan tupakkatuotteiden myyntiin luvan kuitenkin myöntää luvanhakijan kotikunta.

Tupakkatuotteiden, nikotiininesteiden ja savuttomien nikotiinituotteiden vähittäismyyntilupa myönnetään kirjallisesta hakemuksesta myyntipaikkakohtaisen vähittäismyyntiluvan elinkeinotoiminnassa tapahtuvaan tupakkatuotteiden, nikotiininesteiden ja savuttomien nikotiinituotteiden myyntiin, jos hakija on esittänyt hyväksyttävät laissa mainitut asiapaperit ja selvitykset. Myyntiluvasta peritään hyväksytyn taksan mukainen maksu. Tupakkatuotteiden, nikotiininesteiden ja savuttomien nikotiinituotteiden vähittäismyyntiluvan haltijalta peritään vuosittainen myyntipistekohtainen valvontamaksu.

Mikäli toiminnanharjoittaja laajentaa myyntitoiminnan koskemaan myös nikotiininesteiden myyntiä, on hänen ilmoitettava tästä toiminnasta kirjallisesti ja tämän ilmoituksen käsittelystä peritään taksan mukainen maksu. Mikäli toiminnanharjoittaja laajentaa myyntitoiminnan koskemaan myös savuttomia nikotiinituotteita, on hänen haettava savuttomille nikotiinituotteille myyntilupa.

Tupakkalain mukaiset tarkastukset

Tupakkalain toteutumista voidaan valvoa samalla, kun valvontakohteeseen kohdistetaan muuta ympäristöterveydenhuollon valvontaa. Esimerkiksi elintarvikemyymälöihin ja kioskeihin kohdistuvan elintarvikelain mukaisen valvonnan yhteydessä on luontevaa yhdistää myös tupakkalain ja lääkelain perusteella nikotiinikorvausvalmisteiden valvontaa. Valvontaohjelman suunnitelmallisen valvonnan piiristä poistettuihin kohdetyyppeihin (esim. päiväkoteihin, kouluihin ja virastoihin) voidaan kohdistaa suunnitelmallista valvontaa silloin, kun valvontakohdetyyppi on valvontaohjelman painopistealueena. Suunnitelmallisen valvonnan piiristä poistuneiden kohdetyyppien osalta tupakkalain toteutumista valvotaan muun ympäristöterveydenhuollon valvonnan yhteydessä.

Liitteessä 6 on esitetty kohdetyyppikohtainen tarkastustiheys.

Tarkastussuunnitelma

Tarkastustiheyksissä ja tarkastukseen käytettävässä ajassa noudatetaan Lupa- ja valvontaviraston sekä Valviran antamia ohjeita.

Lähtökohtana valvonnan toteuttamisessa on riskinarviointiin perustunut kohteiden valinta. Riskinarviointi perustuu muun muassa kohteesta kerättyyn valvontatietoon sekä toiminnanharjoittajan kyvykkyyteen ja motivaatioon noudattaa tupakkalain säännöksiä.

Riskinarvioinnin perusteella kohdekohtaista tarkastustiheyttä voidaan lisätä tai vähentää tarpeelliseksi katsotulla määrällä. Aiempien vuosien tarkastusten kokonaismäärää ei ole tällä valvontaohjelmakaudella tarkoituksena muuttaa. Kuntien tulee kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että valvontakohteet arvioidaan riskiperusteisesti, eli mihin tarkastustoimintaa kohdennetaan ja missä määrin. Suunnitelmallisessa valvonnassa esimerkiksi sellaisten kohteiden, joiden kohdalla väärinkäytösten riski on arvioitu vähäiseksi, voitaisiin tarkastustiheytenä käyttää tasoa 0,25 eli yksi tarkastus valvontaohjelmakauden aikana.

Merkittäviä tekijöitä riskinarvioinnin kannalta ovat esimerkiksi:

- Valvontahistoriasta ilmenevät toistuvat rikkomukset tai muulla tavoin ilmenevä kielteinen tai piittaamaton suhtautuminen tupakkalain säännöksiin.
- Myynnin omavalvontaan liittyvät puutteet (kuten alaikäiset, välittäminen, jatkuva valvonta).
- Tupakansavulle altistuvien ihmisten suuri määrä ja/tai mahdollinen erityisryhmä (lapset, nuoret, vanhukset, sairaat).
- Toimintaympäristössä tunnistetut muut riski

Valvonnan painopisteet ja projektit

Lupa ja valvontavirasto (LVV) ohjaa valtakunnallisesti valvonnan painopisteitä esittämällä vuosittaisia tai useampivuotisesti toteutettavia teemoja tupakkalain valvonnan painopisteiksi. Kunta itse määrittelee valvontasuunnitelmassaan, millä tavalla painopisteet huomioidaan kunnan alueella tehtävässä tupakkalain valvonnassa.

Kunnalla voi olla lisäksi omia painopisteitä paikalliset olosuhteet ja valvontatarpeet huomioiden.

Tupakkalain valvonnan painopisteet vuosille 2025–2028 ovat savuttomat nikotiinituotteet tuotevalvonnan näkökulmasta, Laittoman kaupan ehkäisy ja jäljitettävyyttä koskevan tiedon hyödyntäminen valvonnassa, etämyynti, markkinointi ja ehkäisevä päihdetyö.

Painopisteet ja valvontaprojektit on esitetty tarkemmin liitteessä 7.

2.3.4 Lääkelain valvonta

Valvonnan tavoitteet

Tupakasta vieroituksen edistämiseksi lääkelakia (395/1987) on muutettu vuonna 2006, jolloin kunnille tuli uutena tehtävänä toimia nikotiinikorvaushoitoon tarkoitettujen itsehoitovalmisteiden lupa- ja valvontaviranomaisena. Aikaisemmin vain apteekit ovat saaneet myydä edellä mainittuja tuotteita. Muutoksen myötä nikotiinikorvausvalmisteita voidaan luvanvaraisesti myydä tupakkaa myyvissä kaupoissa, kioskeissa ja huoltoasemilla. Nikotiinikorvaushoitoon tarkoitettujen lääkevalmisteiden myyntipaikkojen lukumäärän laajentamisella on tarkoitus mahdollistaa tupakoinnin lopettaminen hankkimalla tupakoinnin lopettamista helpottavia lääkevalmisteita ja siten edistää terveyttä. Lisäksi valvotaan, että uudentyyppiset korvaustuotteet, jotka ovat mahdollisesti lääkelain piirissä eivät saa olla esillä.

Lupamenettely

Lääkelain (395/1987) 54a §:n mukaan kunnat myöntävät nikotiinikorvausvalmisteiden vähittäismyyntiluvat ja valvovat valmisteiden myyntiä. Kalajoen kaupungin ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella lupien myöntäminen ja myynnin valvonta on delegoitu viranhaltijoille. Lääkelain mukaisten vähittäismyyntilupien myöntämisestä peritään Kalajoen kaupungin perusturvalautakunnan hyväksymän taksan mukainen maksu. Kuntien ilmoitukset nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntipaikkojen luvista ja niiden muutoksista toimitetaan Fimean kirjaamoon: kirjaamo@fimea.fi.

Lääkelain mukaisen tarkastuksen sisältö

Viranomainen tarkastaa nikotiinikorvausvalmisteiden varastointi- ja myyntipaikkoja sekä valvoo nikotiinikorvausvalmisteiden myyntiä. Jos tarkastuksessa tai muutoin havaitaan lääkelain tai sen nojalla annettujen säädösten vastaista toimintaa, valvontaviranomaisen tulee kieltää toiminta ja määrätä säännösten vastainen toiminta lopetettavaksi.

Nikotiinikorvausvalmisteiden myynnin valvonnassa huomioidaan:

- elinkeinonharjoittajan nikotiinikorvausvalmisteiden myyntilupa
- kirjallinen omavalvontasuunnitelma, josta ilmenee mm., ettei tuotteita saa myydä alle 18- vuotiaille
- valmisteiden sijoittelu myyntipaikassa: ostotilanteen valvonta
- valmisteiden säilytysolosuhteita sekä viimeistä myyntipäivää

Tarkastustiheys

Lääkelain mukaista nikotiinituotteiden vähittäismyynnin valvontaa tehdään pääsääntöisesti tupakkalain mukaisen valvonnan kanssa samanaikaisesti. Valvontaa suoritetaan viranomaisen omasta aloitteesta sekä ilmoitusten perusteella nikotiinivalmisteiden varastointi- ja myyntipaikoissa. Mikäli tuotteiden varastoinnissa tai myynnissä havaitaan epäkohtia, tulee toiminta kieltää määräajan kuluessa. Jos toimintaa ei ole korjattu määräajassa taikka jos kiellossa mainittua säännösten vastaista menettelyä on jatkettu tai jos se on uudistettu asetetun määräajan jälkeen, voi viranomainen peruuttaa nikotiinivalmisteiden vähittäismyynnin tiluvan määräajaksi tai kokonaan.

2.3.5 Tupakka- ja lääkelain valvonnan toteutumisen arviointi

Tupakka- ja lääkelain valvonnan toteuman arviointi tehdään valvontasuunnitelman toteutumisen kokonaisarvioinnin yhteydessä. Kalajoen kaupungin ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi käsitellään vuosittain Kalajoen kaupungin ympäristölautakunnassa ja toimitetaan tiedoksi Lupa ja valvontavirastolle (LVV). Toteutumisen arviointi pohjautuu VATI-tiedonhallintajärjestelmään.

3 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi ja raportointi

Valvontasuunnitelmien toteutumisesta laaditaan arviointiraportti VATI-tietokantaa hyödyntäen toimialakohtaisissa valvontaohjelmissa annettujen ohjeiden mukaisesti. Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi käsitellään Kalajoen kaupungin ympäristölautakunnassa. Kalajoen kaupungin ympäristölautakunnassa käsitelty valvontasuunnitelmien toteutumisen raportointi on perinteisesti toimitettu VYHA -tietojärjestelmän kautta. VYHA-järjestelmän (ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen hallintajärjestelmä) uudistus on aloitettu ja projekti kestää vuoden 2025 loppuun asti. Uuden VYHA-sovelluksen käyttöönotto tapahtuu vaiheittain. Vuoden 2025 osalta Kalajoen kaupungin ympäristölautakunnassa käsitelty valvontasuunnitelmien toteutumisen arviointiraportti toimitetaan Ruokaviraston ja Lupa ja valvontaviraston ohjeistuksen mukaisesti.

4 Liitteet

LIITE 1 Elintarvikevalvontakohteiden lukumäärä ja tarkastusti- heys 2025

Toimintaluokka	Toimintoja 2026	Tarkastetaan joka vuosi	Tarkastetaan harvemmin	Valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset			
				2025	2026	2027	2028
Totals	1 108	101	304				
Alkutuotanto	714						
Alkutuotanto (*säännölliseen valvontaan kuuluvat)	15	2	13	2	2	4	2
Elint. valm., ei maito/liha/kala/muna/vilja-kasvis	7	2	5	4	3	2	2
Elintarvikekontaktimateriaalit	2	0	2	1	0	2	0
Elintarvikkeiden kuljetukset	5	0	2	0	2	0	0
Elintarvikkeiden myynti	87	13	74	33	33	33	33
Elintarvikkeiden tarjoilu	245	57	187	95	95	95	95
Elintarvikkeiden varastointi ja pakastaminen	3	1	2	2	1	1	2
Kala-ala	14	14	0	32	32	32	32
Liha-ala	2	2	0	4	2	2	2
Muna-ala	1	1	0	2	1	1	1
Vienti ja tuonti	3	1	2	0	1	2	1
Vilja- ja kasvisala	25	8	17	21	12	12	9
Tarkastuksia yhteensä				196	184	186	179

Maitotilat ja muu eläinalkutuotanto Eläinten hyvinvoinnin valvontaohjelmassa.

LIITE 2 Elintarvikevalvonnan näytteenotto

Mikrobikriteeriasetuksen mukaan elintarvikealan toimijoiden on varmistettava, että elintarvikkeet täyttävät asetuksen vaatimukset. Yksittäisten toimijoiden omavalvonnan toimivuuden todentamiseksi Ruokavirasto suosittelee pistokoeluateista näytteenottoa. Muiden viranomaisten näytteiden tarve arvioidaan tilanteen mukaan. Näytteenottoon vaikuttavat toimijan näytteenottosuunnitelma, sen kattavuus ja toteutuminen sekä omavalvontanäytteiden tulokset tai tarkastuskäynneillä todetut epäkohdat. Näytteenotto ja näytteiden tutkiminen on näissä tapauksissa maksullista. Toimijoiden näytteenottovaatimukset- ja suositukset on kuvattu Ruokaviraston ohjeessa Elintarvikkeiden mikrobiologiset vaatimukset - ohje toimijoille, päivitetty 5.5.2025. Valvontasuunnitelman mukaisesta näytteenotosta ei peritä maksua toimijalta. Laboratorio laskuttaa toimijalta suoraan näytteiden tutkimuskulut (paitsi erikseen sovitut projektinäytteet ovat pääsääntöisesti toimijalle maksuttomia).

Mahdollisiin ruokamyrkytyspäilyihin ja asiakasvalituksiin liittyviä tutkimuksia tehdään tarvittaessa. Ruokamyrkytyspäilyihin liittyvästä näytteenotosta ja näytteiden tutkimuskuluista vastaa ympäristöterveydenhuolto.

Lisäksi toteutamme seuraavat näytteenottoprojektit vuonna:

1. Oulun eteläisten valvontayksiköiden (Helmi, Ylivieska, Haapajärvi, Kalajoki) yhteiseen edellisellä valvontakaudella alkaneeseen kalaprojektiin liittyen jatketaan projektia vielä vuosien 2025-2026 ajan. Otamme tuotteita vähittäismyyntiin valmistavien kala-alan laitosten tuotteista mikrobiologiset näytteet. Näitä näytetuloksia vertaillaan yhteisen kalaprojektin tuloksiin.
2. Pubien ja Ravintoloiden jääpalojen mikrobiologisen laadun selvittäminen. Projektissa kerätään jääpalanäytteitä noin 24 kohteesta vuosien 2026-2027 aikana. Jääpaloista tutkitaan: pesäkkeet, koliformiset bakteerit, enterokokit ja e.coli. Projektinäytteenotto on toimijalle maksuton. Mahdolliset uusintänäytteet ovat maksullisia.

LIITE 3 Elintarvikevalvonnan painopisteet ja valvontaprojektit

Osallistumme elintarvikeketjun monivuotisessa kansallisessa valvontasuunnitelmassa 2025-2028 esitettyjen valvonnan painopisteiden jalkauttamiseen valvontaohjelmakaudella 2025-2028:

1. Elintarvikealan toimijoiden ja valvojien HACCP-osaamisen lisääminen.
2. Lämpötilan hallinta elintarvikehuoneistossa. Rekisteröityjen ja hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen lämpötilahallintaan liittyvät asiat valvotaan yhdenmukaisesti, kattavasti ja riittäväällä tiheydellä.
3. Valvojan työkalupakki. Painopisteen kokonaistavoitteena on valvontaviranomaisten hallinnollisen osaamisen vahvistaminen.

Omat painopisteet:

1. Oulun eteläisten valvontayksiköiden (Helmi, Ylivieska, Haapajärvi, Kalajoki) yhteinen kalaprojekti jatkuu vuosien 2025-2026 ajan. Projektissa keskitytään myymälän itse pakkaamaan kalaan. Projektissa tarkastetaan mm. kalan pakkausmerkinnät ja jäljitettävyyden sekä otetaan näytteitä.
2. Elintarviketoimijoiden omavalvonta valvontakaudella 2025-2028. Painopisteenä omavalvonnassa on lämpötilojen seuranta. PTY jää pois käytöstä ja toimijat ovat rakentaneet korvaavan järjestelmän kukin itselleen. Tarkastuksella katsotaan, onko toiminnassa ja käytetäänkö korvaavaa järjestelmää.
3. Järjestämme omavalvontakoulutuksen kolmessa eri ammattioppilaitoksessa (Brahe, JEDU Nivala, JEDU Haapajärvi) yhteistyössä Ylivieskan ja Helmen yksiköiden kanssa. Ammattioppilaitos Brahe ja Jedu Nivala ovat vuorossa vuoden 2026 valvontaohjelmassa.
4. Edistämme yhdenmukaista elintarvikevalvontaa ruokapalveluiden tuottajien kohteissa Oulun eteläisten valvontayksiköiden alueella (Helmi, Ylivieska, Haapajärvi, Kalajoki).
5. Alkutuotantorekisterin päivittäminen. Pääpaino kauppakunnostus- ja pakkaamotointi.

LIITE 4 Terveystensuojelulain valvontakohteet ja tarkastustiheys 2025-2028

Riskiperusteinen kohdekohtainen valvontatarpeen arviointi perustuu valtakunnalliseen tietojärjestelmään (VATI) kirjattuihin kohdetietoihin. Vesilaitosten riskiperusteinen valvonta edellyttää näytteenottosuunnitelman mukaisia näytteenottoja, joiden toteumaa järjestelmä seuraa.

Terveystensuojelulain mukaiset kohteet ovat riskiluokiteltu loppu vuodesta 2024. Tarkastustiheyden muutoksen perusteena on valvontahistoria ja riskinarviointi. Riskiluokituksen mukaisesti oppilaitoksille tehdään suunnitelmallista valvontaa siten, että 3-vuoden välein tarkastetaan 22 oppilaitosta, 4-vuoden välein 5 oppilaitosta ja 5-vuoden välein 14 oppilaitosta. Riskiluokituksen mukaisesti päiväkoteihin ja ryhmäperhepäiväkoteihin tehdään suunnitelmallista valvontaa siten, että 3-vuoden välein tarkastetaan 20 kohdetta, 4-vuoden välein 5 kohdetta ja 5-vuoden välein 15 kohdetta. Riskiluokituksen mukaisesti kauneushoidon ja ihonkäsittelyn tarkoitettuja huoneistoja on 31 ja ne tarkastetaan 5-vuoden välein.

Majoittumiseen tarjottu kalustettu huoneisto, loma-asunto tai tila katsotaan pienimuotoiseksi majoitustoiminnaksi, pois lukien vastaanottokeskukset. Näiden toimintojen valvonta voidaan toteuttaa muutoinkin kuin suunnitelmallisilla tarkastuksilla eikä niihin siten sovelleta 0,2 tarkastustiheyttä. Esimerkiksi toiminnanharjoittajien omavalvonnan tuki ja terveyshaittojen ehkäisyyn annettava ohjaus ja neuvonta toiminnan ilmoittamisen yhteydessä ovat näille toiminnoille tarkoituksenmukaisia valvontakeinoja. Riskinarvioinnin tai satunnaisten otannan avulla voidaan valittuja kohteita myös tarkastaa. Riskinarvioinnin perusteella suunnitelmalliseen valvontaan kuuluu 16 majoittumiseen tarkoitettua tilaa, jotka tarkastetaan viiden vuoden välein.

Ympäristöterveydenhuolto ottaa viranomaisnäytteitä talousvedestä 61 kpl (sekä mahdolliset uusintanäytteet), uimavesinäytteitä yleisistä altaista 18 kpl (sekä mahdolliset uusintanäytteet) ja uimarantavesinäytteitä sisältäen myös avantovesinäytteet 99 kpl (sekä mahdolliset uusintanäytteet). Osa vesilaitoksista ottaa viranomaisnäytteet itse tai ostavat näytteenottopalvelun laboratoriolta, tällaisia näytteitä otetaan yhteensä 110 kpl.

Taulukko 4. Terveystensuojelun suunnitelmallisen valvonnan kohdetyypit.

Toiminta- luokka	Toimintatyyppi ja riski- luokka	Kohteiden lu- ku- määrä	Tarkas- tustiheys / v. suosi- teltu **	2025	2026	2027	2028
Talousve- dentoimitta- minen	<i>Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (1352/2015)</i>						
	EU-raportoitava vedenja- kelualue, vedentoimitus vähintään 1000m ³ /vrk tai vähintään 5000 henkilölle 3	3	1	3	3	3	3
	Muu vedenjakelualue, ve- dentoimitus 10-999m ³ /vrk tai 50-4999 hlölle 3	17	1 (0,5*)	14	17	14	17
	<i>Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (401/2001)</i>						
	Pieni vedenjakelualue, ve- dentoimitus <10m ³ /vrk tai alle 50 henkilölle 2	4	0,5 (0,3*)	2	4	3	4
Veden toi- mittaminen talousvettä toimittavalle laitokselle	Tukkulaitos (<i>talousvettä toimittavalle laitokselle vettä toimittava toimin- nanharjoittaja</i>) 3	2	1	2	2	2	2
Lasten ja nuorten ko- koontumi- nen	Kerho- ja nuorisotilat; lei- rikeskukset, iltapäiväker- hot ja sisäleikkipuistot 2-1	10	0,25	2	3	2	3
Opetustoi- mintakoulut ja oppilai- tokset	esiopetus, peruskoulu, lu- kio, ammattioppilaitos, muut koulut ja oppilaitok- set, korkeakoulu ja muu ai- kuiskoulutus 2	40	0,3	12	12	10	11
Majoitustoi- minta, ma- joitushuo- neistot	hotellit, hostellit, maatila- matkailu, asuntolat 2-1	16	0,2	3	4	3	3
Kauneuden- hoitoa ja ihonkäsitte- lyyn tarkoi- tetut huo-	kosmetologiset huoneistot, tatuointi, lävistys, muu ihonkäsittely ja hoito 2-1	44	0,25	6	11	11	11

neistot ja laitokset	Solarium 2	3	0,2	1	1	0	1
Päiväkodit	lasten päiväkodit ja ryhmäperhepäiväkodit. 2	40	0,3	10	11	12	10
Sosiaali-huollonpalvelut	lastenkodit/ lastensuojeluyksiköt ja vast. 2	3	0,3	0	3	0	0
	ympäri vuorokautinen palveluasuminen. 2	13	0,3	4	4	5	4
	kehitysvammaisten yksikkö (tehostettu palveluasuminen) 2	7	0,3	2	2	3	2
Liikunta ja virkistystoiminta	yleiset uimarannat (EU-uimarannat) 2	4	1	4	4	4	4
	pienet yleiset uimarannat 2	28	1	28	28	28	28
	yleiset altaat: uimahalli, kylpylä, uimala, vesipuisto tai muu yleinen allas 3	6	1	6	6	6	6
	yleiset saunat 2	1	0,5	0	1	0	0
	yleinen liikuntatila: urheiluhalli, kuntosali tai muu yleinen liikuntatila 1	23	0,2	4	5	4	5
Yhteensä		249		103	121	111	115

*jos vain jakelua

**kunnan tarkastustiheys voi poiketa suosituksesta riskinarvioon perustuen.

LIITE 5 Terveysuojelulain mukainen valvontaprojekti

Ensisijaisten tilojen omistajia kannustetaan tekemään vesilaitteistojen riskinarviointeja ja tarvittaessa tehostamaan riskienhallintatoimenpiteitä. Takaraja riskinarviointien ja -hallintatoimien valmistumiselle on 12.1.2029. Asiaa on käytännön syistä edistettävä ennen siirtymäajan päättymistä, sillä ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköillä on useita ensisijaisia tiloja alueellaan, eikä vuoden 2029 alkua voi tästä syystä odottaa.

Ennen siirtymäsäännöksen voimaantuloa ensisijaisten tilojen omistajilta ja haltijoilta ei voida vaatia riskinarviointien ja -hallintatoimenpiteiden tekemistä tai niiden todentamista. Terveysuojeluviranomainen voi kuitenkin voimassa olevan lainsäädännön nojalla edistää asiaa antamalla neuvontaa velvoitteesta, ohjaamalla tekemään rakennusten vesilaitteistojen riskinarvioinnit ja kannustamalla legionellabakteerin torjuntaan sekä antamalla muuta asiaan liittyvää neuvontaa.

Terveysuojelun valvontaprojektina toteutamme valvontaohjelmakaudella 2025-2028 lämpimän käyttöveden ja talousveden lämpötilamittauksia suunnitelmallisen terveysuojeluvalvonnan yhteydessä. Lämpimän käyttöveden ja talousveden lämpötilat mitataan 20 s, 1 min ja 3 min juoksutuksen jälkeen vesijohtoverkoston vesipisteistä. Tarkastusten yhteydessä annamme opastusta ja neuvontaa legionellabakteerin ja lyijyn riskinarvioinnin ja -hallintatoimien tulevista vaatimuksista. Lisäksi laadimme projektin yhteydessä joko yksikkömme kesken tai laajemmin muiden ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueiden kanssa yhteisen tiedotteen legionellabakteerin riskinarviointien ja -hallintatoimenpiteiden tekemisestä.

Kalajoen kaupungin ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen valvontasuunnitelman 2025-2028 mukaisen talousvesivalvonnan valvontaprojekti.

Valvontaprojektin tavoitteena on edistää ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen terveysuojelulain 19 b §:n mukaisten valvontakohteiden eli ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienkäsittelyä. Tavoitteena on luoda yhteistyössä Kalajoen ja Raahen kaupunkien kanssa tilahallinnan käyttöön tuleva malli legionellan ja lyijyn riskienarviointia ja -hallintaa varten.

Projekti toteutetaan pilottihankkeena yhteistyössä Kalajoen ympäristöterveydenhuollon, Kalajoen kaupungin, Raahen kaupungin ja Raahen Hoivatalot Oy:n sekä Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen kanssa. Pilottihankkeet käsittävät edustavaksi pilottikohteeksi valitun kohteen/kohteiden riskienhallintasuunnitelman valmistelun.

Pilotti käynnistetään tammikuussa 2026 pidettävissä erillisissä yhteistyöpalaverissa ympäristöterveydenhuollon kutsusta. Yhteistyöpalaverissa käydään läpi lainsäädännölliset vaatimukset ja aikataulu pilottihankkeessa kehitettävän mallin taustalla. Samalla sovitaan puitteet pilottikohteen kokonaisuutta koskien (osallistujat, arviointityötä koskevat tutustumiskäynnit kohteisiin, alustava aikataulu). Alustavan arviointikoosteen jälkeen tulokset tarkastetaan seurantalaverissa, jossa päätetään arviointityön / pilottikohteen tietojen täydentämisen tarpeesta. Tarvittaessa pilotin arviointityötä jatketaan kakkosvaiheen avulla. Pilottihankkeen loppupalaverissa esitellään pilotin tulokset ja valmis malli, joka otetaan käyttöön kaupungin tilahallinnassa ensisijaisten tilojen riskienarvioinnissa ja -hallinnassa. Samalla käydään läpi ajantasainen riskinarviointia edellyttävä ensisijaisten tilojen kohdeluettelo niille kiinteistöille, joiden riskienarviointi tulee olla tehtynä ja hallintakeinot käytössä pp.kk.2029 mennessä.

Liite 6 Tupakkalain valvontakohteiden lukumäärä ja tarkastustiheydet.

Tupakkavalvonnan kohdetyypit	Kohteiden lukumäärä	2026	2027	2028
Tupakointikiellot ja -rajoitukset	0	0	0	0
Tupakkatuotteiden vähittäismyynti	51	26	25	26
Tupakkatuotteiden tukkumyynti	0	0	0	0
Nikotiinivalmisteiden vähittäismyynti	28	14	14	14
Savuttomat nikotiinituotteet	36	18	18	18

Liite 7 Tupakkalain painopisteet ja valvontaprojektit

Tupakkalain valvonnan painopisteet vuosille 2025–2028 ovat savuttomat nikotiinituotteet tuotevalvonnan näkökulmasta, laittoman kaupan ehkäisy ja jäljitettävyyttä koskevan tiedon hyödyntäminen valvonnassa, etämyynti, markkinointi ja ehkäisevä päihdetyö.

Kesällä 2026 painotetaan valvonnassa erityisesti tupakointikieltoja Kalajoen Hiekkasärkkien ja Raahen tapahtuma-alueilla muun tapahtumavalvonnan ohessa erilaisissa kesätapahtumissa. Varmistutaan myös, että tapahtumissa on erilliset tupakointialueet osoitettuina.